

JUAN GOYTISOLO'NUN MARX'LARIN ÖYKÜSÜ ROMANINDA TARİHSEL İZLENİMLER*

Yasemin DEMİR ÖZGÜN**

ÖZET

Juan Goytisolo İç savaş sonrası İspanyol edebiyatının önemli yazarlarından birisidir. Birçok kere Türkiye'ye gelmiş olan yazar ülkemiz ile ilgili pek çok çalışma yayımlamıştır. Doğu kültürünü çok iyi tanıyan yazarın özellikle son dönemlerde kaleme aldığı romanlarında Türk kültürünün unsurlarını görmek mümkündür. Yazarın bazı kitapları Türkçe'ye çevrilmesine rağmen dilimizde Goytisolo hakkında yapılan çalışmalar çok azdır. Bu makalenin amacı yazarın Marx'ların Öyküsü adlı romanını tarihsel olarak incelemek ve bunun sonucunda Türkiye'de Çağdaş İspanyol edebiyatı üzerine incelemeler yapan kişilerin ilgisini bir nebze olsun yazara ve eserlerine çekmektir.

Goytisolo 5 Ocak 1931 tarihinde Barselona'da doğmuştur. Yazarın doğduğu yıl İspanya tarihinin en çalkantılı dönemlerinden birini oluşturmaktadır. Nisan 1931 tarihinde, yazarın doğduğu tarihten üç ay sonra, ülkede Cumhuriyet ilan edilir. Yeni siyasi rejim ile birlikte ülkede XX. yüzyıla uygun birçok reform gerçekleştirilir. Böylece ülke sosyal, ekonomik ve siyasal olarak ilerlemeye başlar. Fakat bu ilerlemeler planlanan şekilde sonuçlar vermez. Ne yazık ki Cumhuriyetin ilanı ile ülkede iç savaşa giden yol açılmış olur. Yeni siyasi rejimi destekleyenler ve cumhuriyet döneminden önce var olan krallık düzeni yanlıları birbirine girmişlerdir. Böylelikle yazar küçük yaşta İspanya İç Savaşı'na (1936-1939) tanıklık etmek zorunda kalır. General Franco etrafında toplanan milliyetçiler ve cumhuriyetçiler arasında üç yıl süren iç savaşı Nazi Almanyası'nın ve Mussolini İtalyası'nın desteği ile Franco kazanır ve ülkede otuz altı yıl sürecek olan diktatörlük dönemi başlar. Bu nedenle 1939 yılında iç savaşın bitmesi ülkenin siyasi durumunda bir değişikliğe neden olmaz. Tam tersine ülkenin durumu daha çok kötüleşir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülke Avrupa devletleri tarafından siyasi yalnızlığa terk edilir. Birleşmiş Milletler ülkeye 1950 yılına kadar sürecek olan yaptırım kararı alır. Ülkenin yalnızlaştığı bu dönemde okul çağında olan yazar Franco diktatörlüğünün eğitim politikasına uygun olarak dini bir eğitim görür. Fakat yazar özellikle üniversite yıllarında baskı rejiminin öngördüğünün dışında farklı bir çizgiye doğru adım atar. Bu dönemde edebiyatla ve politika ile yakından ilgilenir. Öğrencisi olduğu hukuk fakültesini yarıda bırakır ve kendisini tamamen edebiyata verir. İlk

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Okt. Yaşar Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, El-mek: jazmindemir@hotmail.com

romanı yayınlanır. Fakat Franco İspanyası'nda yazar olmak kolay değildir. Dikta rejiminde sansür korkusu bu dönemdeki yazarların edebi yaşamında önemli rol oynamış, yazarların metinlerinde dolaylı anlatıma yönelmesine ve yarım kalan sözcüklü cümleler kullanmalarına neden olmuştur. Yazarın Franco rejiminde kaçma isteği ve daha açık bir toplumda yaşama arzusu Fransa'ya göç etmesine neden olur. Böylece yazar yirmi beş yaşında gönüllü sürgün hayatını seçerek Paris'e göç eder. Paris'te bulduğu özgürlük ortamı hem yazarın siyaset ile daha detaylı ilgilenmesini hem de farklı milliyetlerden yazarlarla tanışmasını sağlar. Böylece İspanya'da roman yazarken sansür faktörünü düşünen İspanyol meslektaşlarının aksine dilediği konuda roman yazma fırsatını bulur. Yazarın budönemdeki romanları kendi hayatından izler taşımasının yanı sıra güncel konular üzerine de yoğunlaşır. Bu durum sonraki dönem romanlarında da devam eder. Böylelikle Bosna Savaşı nedeniyle *Kuşatma Hali (El Sitio de Los Sitios)* romanını, Körfez Savaşı sonucunda ise *Kırk Günlük Süre'yi (La Cuarentena)* yazar. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte yazar *Marx'ların Öyküsü* adlı romanını kaleme almıştır.

Marx'ların Öyküsü romanında gerçekte meydana gelmiş tarihî bir olayı anlatılır. Romanın ana konusu sosyalizmi ve bu fikir akımının özünü oluşturan Marksizmi içerir. Toplam beş bölümde oluşan romanın her bir bölümü sosyalizmi farklı bir bakış açısıyla ele alır. Birinci bölümde yazar Sovyetler Birliği'nin temel dayanağı olan Marksizm'in kurucusu Karl Marx üzerine yoğunlaşır. Eserinde postmodern roman özelliklerini kullanan yazar zaman ve mekân kavramlarını belirsizleştirir ve anakronizm ögesini kullanır. XIX. yüzyılda yaşamış olan Karl Marx ve ailesini Sovyetler Birliği'nin yıkılış dönemine getirir. Marx şaşkın bir şekilde kendi doktrininin meydana getirdiği sonuçları görmektedir. Bu sonuçlardan birisi de toplumsal değişimlerdir. Bu değişimi vurgulamak için yazar göç olgusu üzerinde durur. Romanın birinci bölümünden itibaren ele alınan Arnavutlar sosyalist rejimin hâkim olduğu ülkelerde yaşayan birçok insan gibi Avrupa'ya veya Amerika'ya göç etmek ister. Bu noktada yazar Avrupalı devletlerin göç politikası üzerine dikkati çeker. Kitabın ikinci bölümünde ele alınan ismi verilmeyen bir yazardır. Anlatılan yazar tıpkı Goytisolo gibi sosyalizm üzerine bir roman yazmaktadır. Kitabını yazarken Karl Marx ile aynı dönemde yaşamış olan kişilerle konuşur ve onlardan bilgi alır. Bu kişilerden birisi Anselmo Lorenzo'dur. Lorenzo kendisinin katıldığı 1871 yılında yapılan Londra Konferansı hakkında konuşur ve Marx'ı eleştirir. Bu durum üzerine yazar Marx'ın evine gider. Bu bölümde özellikle Marx'ın kişiliği ve siyasi duruşu üzerine vurgu yapılır. Kitabın üçüncü bölümünde yazar Marx'ın hayatından kesitler sunar okuyucuya. Bir yandan Marx'ın ve ailesinin yaşadığı ekonomik zorlukları anlatırken diğer yandan kadın erkek eşitliği gibi ünlü filozofun öğretilerinin içinde yer alan bazı olgulardan bahseder. Dördüncü bölümde adını bilmediğimiz yazar değişik görüşleri savunan ve farklı milliyetlerden oluşan kişilerin yer aldığı bir tartışma programındadır. Tartışmanın konusu Marksizm ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'dir. Yazar programdan önce Mihail Bakunin ile serbest ekonomi ve ekonomik eşitlik hakkında konuşur. Romanın son bölümünde yazar Marx'ın Londra'da bulunan mezarlığına gider. Mezarlıkta ailenin sadık hizmetkârı Lenchen'i görür. Lenchen yazara Marx ve ailesinin çektiği sıkıntılardan bahseder. Roman Arnavutların yazara teşekkür faksları yollaması ile biter. Çünkü adını bilmediğimiz

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

yazar kitabında Arnavutları gerçek hayatta gidemedikleri Amerika'ya kurgu vasıtasıyla yollamıştır.

Roman bir taraftan tarihsel unsurlar içerirken diğer taraftan biyografik unsurları içine alır. Gerçekçi akımın çizgisinde roman yazdığının farkında olan yazar Marx ve ailesi hakkında okuyucuya bilgi vermeyi ihmal etmez. Bu nedenle romanın başında Marx ailesinin fertleriyle, sonunda ise romanda isimleri geçen diğer kişiler ile ilgili okuyucuya biyografik bilgi verir. Romanın en sonunda da kitabı yazarken yararlandığı kitapları kaynakça bölümünde okuyucuya sunar. Böylelikle okur hem tarihi hem de biyografik bir roman okuduğu hissine kapılmaktadır.

Dünyada meydana gelen gelişmeleri yakından takip eden Juan Goytisolo 1993 yılında yayımlanan romanında Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi tarihsel ve siyasal öneme sahip stratejik bir olayı işlemektedir. Bu önemli olayı ele alabilmek için Goytisolo postmodern roman özelliklerinden yararlanmıştır. Roman yazan bir yazar aracılığıyla bize SSCB'nin dayandığı öğretilerin sahibi Marx ve ailesinin günlük hayatı konusunda okuyucuya bilgi verir. Ünlü filozofun doktrinlerini ele alan tartışmalarda ise farklı bakış açıları kullanır. Yazarın vurgulamak istediği Marx'ın öğretilerinin kendi içinde toplumsal çelişkiler barındırmasıdır. Kendi ailesindeki kadınların maruz kaldıkları yaşamlar bunun örneklerinden sadece birisidir.

Yazarın romanında vurgulamak istediği konulardan bir tanesi de göçmenler ile ilgilidir. Özellikle 90'lı yılların başında Balkan ülkelerinde Yugoslavya'nın ve SSCB'nin dağılması sonucunda meydana gelen savaşlar ve olaylar Avrupa'ya olan göçleri arttırmıştır. Yazar romanında bu konuları Arnavutlar üzerinden ele almakta ve Avrupa'nın göçmen politikasını eleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Juan Goytisolo, Sovyetler Birliği, Marksizm, Postmodern Roman.

HISTORIC IMPRESSIONS IN JUAN GOYTISOLO'S "THE MARX FAMILY SAGA" NOVEL

STRUCTURED ABSTRACT

Juan Goytisolo is one of the most important authors of the Spanish literature after the Civil War. Coming to Turkey many times the author has written a lot of works in relation to our country. It is possible to make out the Turkish culture items particularly in the recently written novels of the author who knows the Eastern values very well. Although some of his books are translated to Turkish, there are a few writings concerning Goytisolo in our language. The purpose of this essay is to study historically the Marx Family Saga novel and, as a result of this, to attract people's attention to the author who proceeds research in Turkey on the Spanish contemporary literature and to his books.

Goytisolo was born on January 5, 1931 in Barcelona. The birth year of the author formed one of the chaotic times in Spanish history. In April

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

1931, three months after the writer's birthday, the declaration of republic was made. Many reforms matched to XX. century were made in the country accompanied by the new political system. So, the country started to progress socially, economically and politically. Nevertheless, these advancements did not result as planned. Unfortunately, the declaration of the republic caused the civil war in the country. There was a conflict between the supporters of the new political system and the partisans of the monarchy existing before the republic. Thus, the writer was obliged to witness to the Spanish Civil War (1936-1939) at a young age. Because of the aids of Nazi Germany and Mussolini's Italy, Franco won the three years continued civil war between the nationalists gathered by Franco and the Republicans, and in the country started the dictatorship period taking thirty-six years after that. Therefore, the conclusion of the civil war in 1939 did not change anything in the political situation of the country; on the contrary, it worsened the situation of the country. Principally, the country was isolated politically by the European countries after II. World War. The United Nations imposed sanctions on the country until 1950. In this isolated period of the country, the writer in his school age got the religious education according to the education policy of Franco's dictatorship. However, the author, especially in his years of the university, took different steps unanticipated by the repressive regime. In this period, he was very interested in literature and politics. He abandoned his education in Faculty of Law and gave himself to literature. His novels started to be published. But it was difficult to be an author in Franco's Spain. In the repressive regime, the fear of the censorship played an essential role in the literary lives of the authors in that time, and this caused them to tend to use periphrasis and the incomplete sentences in their texts. The desire of the author escaping from Franco's regime and his wish to live in a open society led him to immigrate to France. Therefore, he immigrated to Paris at the age of twenty-five choosing a life in exile voluntarily. The atmosphere of freedom in Paris provided him to interest in politics in detail and also to come together with the authors of different nationalities. Therefore he found an opportunity to write about every topic he wanted, meanwhile, his Spanish colleagues thought about the censorship in Spain. In that time, the novels of the author not only emphasized the personal subjects but also global issues. This situation continues in progress of time. As a result, the author wrote "El Sitio de Los Sitios" because of the Bosnian War and "La Cuarentena" after the Gulf War. He started to write "The Marx Family Saga" with the dissolution of the Soviet Union.

The Marx Family Saga novel narrates a true political event. The main theme of the novel comprises socialism and marxism, the core of this movement of thought. Consisting of five sections, each part of the novel describes socialism from different perspectives. In the first part, the writer focuses on Karl Marx, the founder of marxism that is fundamentally based on socialism. Using the characteristics of postmodern novel the writer obscures the concepts of space and time and uses anachronism. The writer places Karl Marx and his family who lived in XIXth century to the period of the dissolution of the Soviet Union. Marx witnesses astonishedly the consequences of his own theory. One of these consequences is social change. The author concentrates on the concept of the emigration to emphasize this change. As many people living in the

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

countries dominated by the socialist regime, the Albanians mentioned from the first chapter of the novel want to immigrate to Europe or the United States. At this point, the author draws attention to the immigration policy of European countries. In the second part of the novel an unnamed writer is mentioned. The mentioned author writes a novel in relation to socialism as Goytisolo. While writing the novel, he speaks with people who live in Karl Marx's time and gets information from them about him. One of these people is Anselmo Lorenzo. Lorenzo speaks about the London Conference of 1871 assisted by himself and expresses his criticism concerning Marx. So that, the writer goes to Marx's house. In this part, is especially emphasized Marx's personality and his political position. The author narrates to reader Marx's life in the third part. He describes the economic problems of Marx and his family on the one hand and mentions his theory like the notion of the equality of woman and man on the other. In the fourth part, the unnamed author is in the discussion program assisted by the defenders of the different ideas and nationalities. The programme topic is Marxicism and Soviet Socialist Republics Union. The writer speaks with Mikhail Bakunin about the free market economy and economic equality before the programme. In the last part of the novel, the writer goes to Marx's tomb in London. In the cemetery, he sees Lenchen, the faithful servant of the family. Lenchen mentions to the writer about economic difficulties of the family. The novel finishes with faxes sent by Albanians to the writer to thank him to ship them to the United States by fiction in his novel.

The novel consists of the historical events on the one hand and biographical elements on the other. Recognizing to write a realist novel the author informs the reader about Marx and his family. For that reason, in the beginning the author writes bibliographical information about Marx and his family and at the end of the novel and about the people's names mentioned in the novel. In the part of the bibliography he lists the names of the books used by the author while writing this novel. So the reader feels like reading a both historical and biographical novel.

In his novel published in 1993, Juan Goytisolo who pays close attention to the global issues treats the strategic issue as the collapse of the Soviet Union being the historical and political subject. Goytisolo makes use of the characteristics of the postmodern novel to write this important event. The reader is informed about the daily life of Marx, the founder of the theory that underpins USSR. He points to different perspectives in the arguments of the doctrine of the famous philosopher. The underlying desire of the writer is to show that Marx's theory contains social contradictions. The women's lives in his family is only one of these typical examples of these social contradictions.

One of the accentuated point of the writer in the novel is about the emigrants. The consequences of the wars and the events after the dissolution of USSR and Yugoslavia causes an increase of the immigration to Europe from the Balcan countries specially at the beginning of 90's. In his novel the writer contextualizes this issue by the way of Albanians and criticize the immigration policy of Europe.

Key Words: Juan Goytisolo, Soviet Union, Marxism, Postmodern Novel.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

Giriş

Juan Goytisolo İspanya'da siyasi kutuplaşmanın yaşandığı bir dönemde, 5 Ocak 1931 tarihinde Barselona'da doğmuştur. Yazarın doğumundan üç ay sonra yapılan genel seçimin akabinde ülkede 14 Nisan'da Cumhuriyet¹ ilan edilir. Ülkenin yarısı yeni kurulan cumhuriyeti desteklerken diğer yarısı cumhuriyet rejimi ilan edildikten sonra sürgüne giden Kral XIII. Alfonso'yu ve yeni siyasal rejimin güçsüzleştirmek istediği Kilise'yi desteklemektedir. Ülkedeki bu siyasi zıtlama 1936 yılının Temmuz ayında Franco'nun² Madrid'de bulunan meşru hükümete karşı başlattığı sağcı ve kralcı (Sander 34) özellikler taşıyan askeri darbe ile doruğa çıkar. Cumhuriyetçiler yeni siyasal rejimi korumak amacıyla, Franco'nun etrafında toplanan milliyetçi gruplar ise Kilise'yi ve Kral'ı savunmak için barikatlara koşarlar. Bu durumun sonucu ise ülkede üç yıl sürecek olan iç savaştır. General Franco, Nazi Almanyası'nın ve Mussolini İtalyası'nın kendisine yaptığı yardımlarla 1939 yılında iç savaşı kazanır. Böylece ülkede Franco'nun diktatörlüğü başlar. Bu süre diktatörün öldüğü Kasım 1975'e kadar devam eder.

İç Savaş başladığında henüz beş yaşında olan yazar çocukluk çağında bu savaşı yaşamış olan talihsiz 30'lar kuşağının içinde yer almaktadır. Küçük yaşta savaşa tanıklık etmesinin yanı sıra milliyetçileri destekleyen uçakların Barselona'yı bombalaması esnasında annesine bir bombanın isabet etmesi sonucunda annesini 1938 yılında kaybeder. 1939 yılında iç savaş biter. Fakat savaşın bitmesi ülkede hiçbir şeye çare olmaz. Franco'nun demir yumruğu kendisini her alanda hissettirir. Bu alanlardan birisi de eğitimidir. Bu nedenle yazar dönemin sistemine uygun olarak dini bir eğitimle yetişir. Üniversite yılları ise hayatında kırılma noktası olur. Bu dönemde Goytisolo edebiyatla ve politika ile yakından ilgilenir. Bir süre sonra öğrencisi olduğu hukuk fakültesini yarıda bırakır ve kendisini tamamen edebiyata verir. İlk romanlarını yayınlamaya başlar. Fakat Franco İspanyası'nda yazar olmak kolay değildir. Gül Işık tarafından çevrilen yazarın farklı yazılarını içine alan Yeryüzünde Bir Sürgün adlı yapıtında *Bir işgal yaşadık biz* yazısında iç savaş yıllarını anlatan Goytisolo, Francoculuğun ruhlarında bıraktığı izlerin kolay kolay silinmeyeceğini anlatır. Aynı yapıtında Franco'nun edebiyat üzerindeki etkisinden bahseder. İspanyol yazarların sansürden kaçmak için sık sık kullandığı özdenetim, dolambaç sanatı, yarım sözcükleri ve olayları yanından yöresinden dolaşarak anlatmayı (57) ele alır. Yazar 1956 yılında İspanya'dan tamamen ayrılma kararı alır. Gönüllü sürgün hayatını seçerek Paris'e yerleşir (Goytisolo, En Los Reinos de Taifa 5). Paris'te bulduğu özgürlük ortamıyla yazar politika ile daha derinden ilgilenme fırsatı bulur. Romanları da yazarın değişen bakış açısından etkilenir. Yazar bu dönemde daha önce romanlarında kullandığı *şiişsel gerçekçilik* akımından ayrılır. Bu yıllardaki yapıtlarında eleştirel bilincin oluştuğu gözlenir. Goytisolo *nesnellğe* ve daha sonra ise *aşırı nesnel gerçekçiliğe* yönelir (Ersoy Canpolat 111). Yazarın nesnellğe yöneldiği bu yıllarda *düşünsel arka planını Marksizim'den alan* (Karataş 1157) toplumcu gerçekçilik akımından da yararlandığı görülür. Dünyada ve çevresine karşı daha duyarlı olan yazar siyasal gelişmeleri takip ederek bu konuları romanlarında ele alır. Politik ve tarihsel konuları ele aldığı romanından birisi de Marx'ların Öyküsü'dür.

Romanda Ele Alınan Tarihsel İmgeler

Genellikle romanlarında güncel konuları ele alan Juan Goytisolo *Marx'ların Öyküsü'nü* 1993 yılında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yazmıştır. Romanın

¹ Krallıkla yönetilen İspanya'da iki defa cumhuriyet ilan edilir. I. Cumhuriyet 11 Şubat 1873 tarihinden 29 Aralık 1874 tarihide kadar sürer. Bu tarihten sonra ülkede monarşiye geçilir. Bu makalede bahsedilen II. Cumhuriyetin ilanındır.

² Francisco Franco Bohemonda 17 Temmuz 1936 tarihinde II. Cumhuriyet rejimine karşı ayaklanarak ülkede iç savaşın başlamasına neden olur. 1 Nisan 1939 tarihinde iç savaşı kazanır ve 20 Kasım 1975'e kadar ülkeyi yönetir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

genelinde bu tarihi olayı meydana getiren faktörler ve bu durumun oluşumunda yer alan insanlar yer almaktadır.

Roman toplamda beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci kısımda yazar Sovyetler Birliği'nin siyasal dayanağı olan Marksizm'in kurucusu Karl Marx ve ailesini ele almaktadır. Bu noktada yazar başkahramanı *ideolojik bir tip* (Gökçimen 371) olarak kullanır. Postmodern roman özelliklerinin görüldüğü yapıtta zamana ait birimler yani nesnel zaman karmakarışık ve kronolojisi altüst edilerek (Somuncuoğlu Özet 2275) kullanılmıştır. Nesnel zamanı altüst etmek için yazar anakronizm ögesine romanda yer verir. XIX. yüzyılda yaşamış olan Marx ve ailesini Sovyetler Birliği dağılırken yani 90'larda yaşamış gibi gösterir.

Romanda olaylar bir yaz günü başlar. Bir öğle vakti sadece zengin olanların girebildiği İtalya'da yer alan bir plajda bu *kibar ve seçkin* insanlar güneşlenirken bir transatlantik gemisi karaya demir atar. Gemiden aşağı inenler hakkında yazar okuyucuya bilgi vermeye başlar: "... *çırpınıp duran, sanrılı, eşsiz bir enerji ile kürek çekerek kıyıya yaklaşmakta olan bu kaba saba insanlar kim olabilir? Arnavutlar!!*" (15-16). Yazarın acınacak kadar kötü bir durumda olan bu insanların milliyetini Arnavut olarak belirlemesi bir tesadüf değildir. II. Dünya Savaşı'ndan 1985 yılına kadar *Stalinist bir anlayışı benimseyen Enver Hoca* tarafından *diktatör bir yönetim biçimiyle* yönetilen (Özkan 293) ve Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine yakın olmasına rağmen ekonomik olarak çok gerilerde yer alan Arnavutluk'tan Avrupa'ya özellikle 80'li yılların sonundan itibaren daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak amacıyla göçler artmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ne vardıklarını düşünen romandaki Arnavutlar ise İtalya'ya gelmişlerdir. Plajda bulunan kişiler tarafından asayiş kuvvetlerine haber verilir. Gelen polis kuvvetleriyle yazar Avrupa'da yaşanan tipik bir göçmen hikâyesinin sonunu anlatmaktadır: "... *uzun süreden beri, okşanan düş Özel Timin ve emirler gürleyip duran hoparlörlerin ortak operasyonuyla yok olup gitmişti, ... günlerden beri kendilerini geldikleri yere götürecek lanet feribotu bekliyorlardı,...*" (21). Yazar Arnavutların durumunu anlatırken Bosnalıları da unutmaz. Romanın yazıldığı tarihte Bosna Savaşı (1992-1995) devam etmektedir. Yazar İtalya'nın yakınında meydana gelen bu savaşa atıfta bulunur. Arnavutları Bosnalılara benzetir: "... *tıpkı soykırımı uğrayan Yahudiler ve Bosnalılar gibi, Akdeniz tarihinin zulüm, kıırım, fanatik ve baskıcı doğmalar bakımından zengin tarihi, özenle planlanmış kitlesel sürgünler ...*" (22).

Romanın birinci bölümünde Arnavutlar üzerine odaklanan anlatım bir anda yön değiştirir. Anlatımın projeksiyonuna Karl Marx ve ailesi girer. Bu olayların meydana geldiği sırada ünlü filozofun Londra'da yaşadığı izlenimi verilir okuyucuya. Goytisolo Fransa'dan sınır dışı edilince 1849 yılından ölüm tarihi olan 1883 yılına kadar İngiltere'de yaşayan Marx, eşi ve kızları Jenny, Laura ve Elenor'u 90'lı yıllara taşır. Aile Arnavutların görüntüsünü haberlerde izlemektedirler: "*Kamera, limanın genel görüntüsünü veriyordu, rıhtımlara yığılmış, yakıcı güneş altında bozulmuş ve tikiş tikiş insanların çoğu sadece donlaydı... ünlü Trier sürgünü³ çift sessizce feribotun son görüntülerini ve ekranı izliyorlardı, bu arada televizyonu görmeksizin*" (21). Dean Street'te ekonomik zorluklar altında hayatlarını devam ettiren aile güncel konuları gazetelerden takip etmektedir. Bu konulardan en önemlisi sosyalizmin çöküşüdür: "*aylardan beri, önce şaşkınlıkla, ardından çekingen bir tarzda, nihayet üzüntüyle, televizyonun ekranının ve büfelerde asılı gazetelerin manşetleri aracılığıyla, kendi düşünceleri üzerine kurulduğu söylenen sistemlerin dağılışını, duvarların ve gözetleme kulelerinin yıkılışını ... izliyorlardı aynı anda portrelerin ve afişlerin yakılması, heykellerin gürültülü bir biçimde yıkılması başlamıştı*" (24). Bu durumu ortaya çıkaran nedenler hakkında konuşurlar ve hiçbir sonuca varamazlar: "*dördünün içini sadece tek bir soru kemiriyordu dönemin en önemli düşünürlerince pek çok kez öngörülmüş olan tarihin bu ani*

³ Karl Marx 5 Mayıs 1818 tarihinde Almanya'nın Rhine Eyaleti'nin Trier kasabasında doğmuş ve Londra'da yaşayana kadar birçok ülkeden sürgün edilmiştir. Bu nedenle alıntıda bahsedilen Trier sürgünü Marx ve ailesidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

hızlanması, neden sonunda kendi doktrinlerinin aleyhine dönmüştü ilerleme treninden onları inmek zorunda bırakan, daha da kötüsü, pencereden fırlatıp atan kimdi?” (50). Yazar sosyalizmin çöküşü ile birlikte eski rejimin hüküm sürdüğü toplumlarda meydana gelen değişikliklere de değinir: sosyalizme karşı insanların kızgınlıkları, işsizliğin çığ gibi yükselmesi, kısa yoldan para kazanma arzusu, Avrupalı ticaret markalarının eski sosyalist ülkeleri istila etmesi, sosyalist toplumlarda dine yönelmenin yaygınlaşması, insanların kiliseye koşması... Birinci bölümün sonunda yazar Marx ve onunla aynı çağda yaşamış olan kişilerden bahseder: “köprüünün altından çok sular akmış, dünya bariz biçimde değişmiş, ama onlar değişmemişti, onlar her zaman düşüncelerine sadık kalmışlar, kalabalık içinde hakiki yalnızlar olmayı yeğlemişlerdi.” (70).

İkinci bölüm on beş alt bölümden oluşur. Bu kısımda anlatılan adını bilmediğimiz bir yazardır. Olay örgüsü ise yayıncısının yazara sosyalizmin devrilmesi üzerine bu konuyla ilgili bir roman yazmasını istemesi üzerine gelişir. Goytisolo romanın genelinde olduğu gibi burada da anakronizme başvurur. Romanda ele alınan yazar kitabı üzerinde çalışırken Anselmo Lorenzo kendisini ziyaret eder. Lorenzo 1841 ve 1914 yılları arasında yaşamış ve Demokratik Sosyalist İttifak’ın delegesi olarak 1871 yılında yapılan Londra Konferansına katılan kişidir (Marx’ların Öyküsü’nde Goytisolo’nun yazdığı biyografiden alıntı). Lorenzo yazarın *olayları sunuş tarzına* katılmadığını belirtir. Daha sonra tarihsel olarak gerilere gider ve Londra konferansı hakkında bilgi vermeye başlar: “o denli umut bağladığı Londra Konferansı büyük bir hayal kırıklığı oldu, konferansa katılan ücretliler ve işçiler, lafi başkasına bırakmayan kararlarını parlamento oturumlarının parodilerine benzer biçimde geçiren, günün sorunlarını üzerine konuşmaktan kaçınan, herkesi hemen barikatlara çağırın yürekte haykırışları duymazlıktan gelen burjuvaların ve orta sınıftan yurttaşların yanında küçük bir azınlık oluşturuyordu!” (92). Konuşmanın devamında bu konferansta Marx’ın Mihail Bakunin⁴ karşısında üstünlük sağlamaya yönelik çabaları olduğunu da ifade eder ve şöyle bir tespitte bulunur: “... Genel Konseyi ve Londra Konferansı’na katılanların çoğunluğunu ilgilendiren tek şey, önderlik, iktidar, yönetimdi!, inan bana, devrimci güçleri desteklemek, onların bütünlüğünü sağlamak ve kuruluşçu bir çizgi izlemek için değil, bu geniş topluluğu şefin hizmetine sokmak için toplanmışlardı!” (93). Anselmo Lorenzo’nun bu iddialarına karşılık yazar Marx’ın evine gitmeye karar verir. Marx’ı Dean Street’teki evinde ziyaret eder. Dumanın ve sigara bulutunun içindeki salonda ünlü filozofla sohbet eder. Marx ise Londra Konferansı hakkındaki iddiaları reddetmektedir. Evden ayrılırken yazar yaptığı ziyaretin gerçek mi yoksa hayal mi olduğunun ayırımına varmaya çalışır. Goytisolo burada postmodern romanın diğer bir özelliği olan mekân olgusu ile oynar. Yapıtında mekânları silikleştirmiştir. Bu durum üzerine okuyucu Dean Street’de yaşayan Marx’ın evinin görüntüsünün XIX. yüzyıla mı yoksa 90’lı yıllara mı ait olduğunu bilemez. Evinde ünlü filozofun yaşamını yazmakta olan yazara yayıncısından bir zarf gelir. Ekonomik olarak zor durumda olan yazar bunun aylık çeki olduğunu düşünür. Ama zarfta Lewin-Strauss adında Marx ailesi üzerine uzman olan profesörün kendisini ziyaret edeceği bildirilir. Profesörün yazarla ve yayıncının danışmanın da bulunduğu ziyareti sırasındaki konuşmasında aile içindeki adı Lenchen⁵ olan Marx ailesinin hizmetkârı üzerine odaklanır. Marx’ın eşit bir toplum oluşturma düşüncesine karşın Lenchen’in hayatı boyunca aile tarafından sömürüldüğünü iddia eder: “...ve Marx’ların, ardından da Engels’in evinde kırk yıl sadakatle hizmet ettikten sonra çocuklarına sadece 95 penny gibi gülünç bir miras bırakan bir hizmetçinin durumunu nasıl açıklarsınız? .... Lenchen hamileydi ve babanın adını vermek istemiyordu, Jenny kocasından şüphelenmeye

⁴ Mihail Aleksandroviç Bakunin (1814-1876) Aristokrat kökenli Rus subaydır. Anarşist düşünürlerin ilk kuşağındandır. Marx’ın düşmanıdır. Enternasyonal üyesidir. 1872 yılında Lahey kongresinde Enternasyondan ihraç edilir.

⁵ Hélène Demuth 1823-1890 yılları arasında yaşamıştır. Marx ailesinin Brüksel’e sürülmesinden itibaren ailenin hizmetkârıdır. (Marx’ların Öyküsü’nde Goytisolo’nun verdiği ön bilgidir.)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

başlamıştı, Engels⁶ onların evliliğini ve komunizmin şerefini kurtarmak için piçin sorumluluğunu üstlendi! Lenchen ailesinin gerçek adıyla, Frederich Demuth bir bakıcının yanına gönderildi ve tüm çocukluğunu üvey ailelerin yanında geçirdi!" (103-104). Profesör devam eden konuşmasında Marx'ın eşinin, Jenny'nin de bir devrimcinin karısı olarak büyük fedakarlıklarda bulunduğunu, eşi yazılarını yazarken Jenny'nin iki yakalarını bir araya getirmeye çalıştığını, Marx'ın sınıf mücadelesinde kadınların ekonomik bağımsızlığının önemsenmediğini ifade eder. Konuşmanın ardından yayıncı yazarı olaylarla dolu ve içinde dramların bol olduğu bir roman yazmasını istediğini belirtir. Bunun üzerine yazar Marx'ın eşinin annesinden kalan miras sayesinde 1856 yılında taşındıkları Grafton Terrace'deki evlerine gider. Burada Jenny'nin yazara söyledikleri sosyalizmin yıkılmasından sonra Marksizme yönelik eleştirilere cevap niteliğindedir: "...acaba sözümona halk demokrasilerinin onun (Marx'ın) doktrinlerini çarpıtmaları ve yanlış uygulamaları nedeniyle mi yıkılmıştı, kapitalizm hâlâ onun yazdığı biçimde mi sürüyordu, hâlâ önüne çıkan her şeyi ele geçirip yakıp yıkmıyor muydu, kapısı önünde biriken yoksulluğu, sefaleti ve Londralı ve Manchesterli işsizlerin terkedilmişliğini hâlâ neden temizleyemiyordu! ... hiç şafak vakti metro peronlarına gidip bakmayı düşündüler mi acaba? The Observer'da yayınlanan, çiftliklerdeki ve fabrikalardaki çocuk emeğinin sömürülmesine ilişkin raporu okudular mı? okuldan çıkıp doğruca atölyelere giden on yaşındaki çocukları?" (119-121). Yazar romanını yazarken evine Ángel García gelir. Bu kişi bütün ailesi savaşta öldüğünden dolayı İspanya İç Savaşı'ndan sonra dört yaşındayken Leningrad'a⁷ götürülen ve daha sonra hep eski Sovyetler Birliği'nde yaşamış birisidir. Goytisolo, yazar ile Ángel García'yı konuşturarak hem sosyalizmden sonraki durum hakkında politik değerlendirme yapar hem de Marksizmi hâlâ destekleyen kişiler olduğunu okuyucuya iletir: "Moskova'ya, Kiev'e bugün Saint-Petersburg denen yere veya herhangi bir Sovyet kentine gidin bir bakın, sevgili dostum! karşı karşıya gelmiş Rusları ve Ukraynalıları, birbiriyle çatışan Azerileri ve Ermenileri, zulmedilen İnguşları, Abhazları ve Çeçenleri, daha dün yurttaş olan kardeş halkların nasıl etnik savaşlara giriştiklerini ve birbirlerine kin beslediklerini göreceksiniz! Siz buna özgürlük ve ilerleme mi diyorsunuz? ... dinleyin yoldaş, belli ki siz Marx'la doğrudan temas halindesiniz, benim sizden bir ricam olacak! size anlattıklarımı tek tek ona aktarın! .... eğer izleyicileri onu yanlış uygulamışlarsa, onun görevi çıkıp bu hataların neler olduğunu söylemek .... ve nihayet o son derece hayati ve değerli kılavuzluk görevini tekrar üstlenmektir!" (129-130).

Romanın III. bölümü 12 Ekim 1864 tarihinde Marx'ın evinde verilecek bir baloya davetli olduğunu bildiren bir davetiyenin yazara gönderilmesi ile başlar. Ancak Goytisolo davetin verildiği yer konusunda okuyucuya kesin bilgi vermektan kaçınır. Bu evle ilgili olarak okuyucu üç seçenek arasında kalır: bu ev ünlü filozofun gerçek evi olabilir, Marx ve ailesini konu alan bir filmin seti veya aynı konuyu ele alan bir televizyon dizisinin seti olabilir. Yazar setteki sahne dekorları arasında keyfince dolaşmaya başlar. Goytisolo bu setteki dekorlar aracılığıyla okuyucuya Marx ve ailesinin gerçek hayatlarından kesitler sunmaktadır. Sette çiftin değişik şehirlerde yaşadıkları evlerin dekorları vardır. Yazar bu dekorlarda çiftin çektiği ekonomik zorlukları, daha küçük yaşta ölen çocuklarının görüntülerini ve en küçük yaşta kızları Elenor'un 31 Mart 1893'de kırk üç yaşındayken prusik asitle intihar etmesini (170) gösterir. Yazar aynı zamanda çiftin en büyük kızları Jenny'nin Charles Longuet ile olan evliliğini ve daha otuz dokuz yaşındayken bir dizi doğumun, yalnızlığın ve kocasının ilgisizliğini konu alır. Bununla ilgili yazarın aklında bazı sorular vardır: "... onun (kızı Jenny) gibi teorik olarak özgür ve kültürlü bir kadın nasıl olur da bu tip bir eviçi tiranlığı, Moro'nun⁸ yaşamı boyunca yerden yere vurduğu kölelikten çok daha ağır bir esaret biçimini kabul

⁶ Friedrich Engels (1820-1895) Alman filozof, ekonomist ve devrimcidir. Marx ile birlikte Komünist Manifesto'yu kaleme almıştır. Marx'ın ölümünden sonra Kapital'in yayımını üstlenmiştir.

⁷ Leningrad şimdiki Sankt Petersburg'un 1924 ve 1991 yılları arasında Eski Sovyetler Birliği'ndeki adıdır.

⁸ Goytisolo, Marx'ların Öyküsü adlı romanının başında kitapta adı geçen kişiler hakkında bilgi vermektedir. Bu bilgilerden birisi de Karl Marx'a aittir. Marx'la ilgili olarak ünlü filozofun ailesi ve dostları arasındaki adının Moro olduğunu belirtir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

etmiş olabilir?” (153). Marx’ın ikinci kızı Laura’nın Paul Lafargue ile olan evliliğinin de kötü geçtiğini öğrenir okuyucu. Marx, gerçek Marx mı yoksa dizinin veya filmin oyuncusu mu olduğunu bilmediğimiz kişi, yazara özeleştiride bulunur: “benim gibi kendini yeni ve adil bir dünya için mücadele gibi sonu belirsiz bir davaya adanmış birinin aile kurmaya kalkışmaması gerekir!” (159). Yazar bu bölümde ayrıca Marx öldükten sonra mirası üzerindeki entrikaları, eşinin sadakatsizlikleri ve ahlaksızlıklarından bahseder. Goytisol Marx hakkındaki bilgilere şunları da ekler: “on milyonlarca kadın ve erkeğin burjuva düzenine karşı ayaklanacağını, onun mirasını kucaklayacaklarını, yazılarını mücadele silahlarına dönüştüreceğini, onları dokunulmaz ve kutsal metinler olarak kodlaştıracaklarını? sözlerinin dünyanın dört bucağına ulaşacağını, yabanıl zekaları aydınlatacağını, donmuş yürekleri ıstatacağını, aşağılananların ve ezilenlerin, sömürücülerin yıkılacağına, adil ve eşit bir dünyanın kurulacağına dair inançlarıyla kahramanca bir ölüme atılacaklarını? Üç kuşaktan Rusların yaşamlarını, gönüllü olarak veya zorla, doktrininin doğruluğunu kanıtlamak için feda edeceğini ve çekaları, gulagları idam mangalarını bunun en büyük kanıtı olarak kabul edeceklerini?” (166-167).

IV. bölüm bir tartışma programında geçer. Yazar, Marx uzmanları ile birlikte bir programa katılır. Programın konusu sosyalizmin yıkılmasından sonra en çok tartışılan Marx’ın doktrinleri ve SSCB’ dir. Programda önce yazar Mihail Bakunin ile konuşur. Bakunin kendisine şunları söyler: “bugün yaşananların gerçekleşeceği daha başından beri ortadaydı! serbest ekonomiyle ekonomik eşitliğe ve adalete ulaşabileceğini sananların körlüğü insanlığı tam bir felakete sürükledi! Enternasyonal üyelerine bıkmış usanmadan söylediğim gibi, özgürlüksüz bir eşitlik, budalalarla dalga geçen hilebazların bir uydurmasıdır! özgürlüksüz eşitlik, bu Devlet despotizmidir!” (179). Programda katılımcılar birbirinden farklı düşünceleri temsil etmektedirler. Bu nedenle katılımcılar arasında Oxfordlu bir profesör olduğu gibi Doğulu bir mülteci de vardır. Uzmanlar Marx’ın öğretileri hakkında konuşurken yazarın da fikri sorulur, fakat yazar düşündüklerini dile getirmek istemez. Aslında yazarın dile getirmek istemedikleri Goytisol’nun düşünceleridir: “hatasının belki de, büyük çoğunluğun peşinde olduğu mutluluğun değil de iktidarın terimleriyle düşünmüş olması olduğunu sadece insan olmanın ötesinde geçebilecek bir önerinin onu insanlık düzeyinde tutabileceğini, buna karşılık sadece ekonomik boyutuna indirgenen bir toplumun kaçınılmaz olarak insanlıkaltı bir biçime, yeni bir planlanmış tiranlığa kayacağını nasıl anlattırın?” (199). Yayın devam ettiği sırada stüdyoya Arnavutlar gelir ve isteklerini dile getirirler: “...yayına müdahale etmek, sizlerle tartışmak, yoksulluklarından sorumlu sistemin kurucusundan hesap sormak için! onunla tartışmak, ona teorilerinin nelere yol açtığını, göstermek, kırk beş yıllık yoksunluklarını ve sefaletlerini lanetlemek, durumu geniş kitlelere duyurmak, yetkililerin dikkatini çekmek, Amerika vizesi almak istiyorlar! Amerika vizesi mi? evet, Dallas, Dallas! Tekgözlü canavarın gözünün içinden televizyonda görülen cennet, otlaklarla çevrili büyük villalar, konforlu evler, ışıl ışıl otomobillerle dolu özel garajlar, sarı saçlı ve dik göğüslü kadınlar, görkemli partiler, kolay para, güvenli cinsel ilişkiler, su gibi whisky, elle dokunabilecek kadar gerçek haline gelmiş ütopya!” (204).

Romanın V. bölümünde yazar Marx’ın Londra’da Highgate’de bulunan mezarlığına gider. Turistlerin arasından sıyrılarak ailenin kabrini ziyaret eder. Bu sırada *bir bankın üzerinde sessizce oturmakta olan tanıdık bir siluet* (211) fark eder. Bu kişi ailenin sadık hizmetkârı Lenchen’dir. Lenchen hayatına dair bir konuşma yapar ve yazarın da katıldığı tartışma programında konuşan kişileri eleştirir: “o saygın beyler Moro’nun ve ailesinin yaşamı hakkında ne biliyorlar? Dean Street’e bir sefer olsun adım atılsın mı, çocuklarının ve torunların yıkımına şahit oldular mı...” (213). Beşinci bölümün sonunda Marx hakkında roman yazan yazar Arnavutları gitmek istedikleri Dallas’a gönderir. Bunun üzerine Arnavutlar gerçekte gidemedikleri yere kurgu olarak bile olsa gidebildikleri için yazara teşekkürlerini gönderdikleri fakslarla iletirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Sonuç

Dünyada meydana gelen gelişmeleri yakından takip eden Juan Goytisolo 1993 yılında yayımlanan romanında Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi tarihsel ve siyasal öneme sahip stratejik bir olayı işlemektedir. Bu önemli olayı ele alabilmek için Goytisolo postmodern roman özelliklerinden yararlanır. Roman yazan bir yazar aracılığıyla SSCB'nin dayandığı öğretilerin sahibi Marx ve ailesinin günlük hayatı konusunda okuyucuya bilgi verir. Ünlü filozofun doktrinlerini ele alan tartışmalarda ise farklı bakış açıları kullanır. Yazarın vurgulamak istediği Marx'ın öğretilerinin kendi içinde toplumsal çelişkiler barındırmasıdır. Kendi ailesindeki kadınların maruz kaldıkları yaşamlar bunun örneklerinden sadece birisidir.

Yazarın romanında vurgulamak istediği konulardan bir tanesi de göçmenler ile ilgilidir. Özellikle 90'lı yılların başında Balkan ülkelerinde Yugoslavya'nın ve SSCB'nin dağılması sonucunda meydana gelen savaşlar ve olaylar Avrupa'ya olan göçleri arttırmıştır. Yazar romanında bu konuları Arnavutlar üzerinden ele almakta ve Avrupa'nın göçmen politikasını eleştirmektedir.

KAYNAKÇA

ERSOY CANPOLAT, Yıldız (1993). *İçSavaş Sonrası İspanyol Romanı*. Ankara: Gündoğan.

GOYTISOLO, Juan (1986). *En Los Reinos de Taifa*. Barcelona: Seix Barral.

--- (1993). *Yeryüzünde Bir Sürgün*. Çev. Neyire Gül Işık. İstanbul: Metis.

--- (1997). *Marx'ların Öyküsü*. Çev. Muhiddin Karkın. İstanbul: İletişim.

GÖKÇİMEN, Ahmet (2008). "Hıdır Deryayev'in Harasat Romanında Sosyalist Gerçekçi Açından Eski-Yeni Çatışması / The Old-New Conflict In Harasat By Hıdır Deryayev From The Perspective Of Socialist Realism." *TURKISH STUDIES –International Periodical for the Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 3/2, Spring 2008, www.turkish.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.303>, p. 370-381.

KARATAŞ, Ömer Faruk (2013). "Hilmi Yavuz'un Doğu Şiirleri'ne Toplumcu Gerçekçi Bir Yaklaşım / A Socialist Realism Approach To Hilmi Yavuz's Doğu Şiirleri." *TURKISH STUDIES –International Periodical for the Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı), Volume 8/13, Fall 2013, www.turkish.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies5797>, p. 1157-1173.

SANDER, Oral (1991). *Siyasi Tarih 1918-1990*. 2. Baskı. Ankara: İmge.

ÖZKAN, Ali (2012). "Enver Hoca Döneminde Arnavutluk'ta Din-Devlet İlişkisi." *History Studies*. 4: 293-316.

SOMUNCUOĞLU ÖZOT, Gamze (2012). "Postmodern Roman'da Anlatıcı, Zaman ve Mekân Yapısı / Narrator, Time And Space Structure Of Postmodern Novel." *TURKISH STUDIES – International Periodical for the Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Sabahattin Küçük Armağanı), Volume 7/3, Summer 2012, www.turkish.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies314> p. 2275-2286.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

DEMİR ÖZGÜN, Y., Juan Goytisolo'nun Marx'ların Öyküsü Romanında Tarihsel İzlenimler, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 409-420, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7774>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

